

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра української філології та журналістики

Олена Буряк

**УКРАЇНЬКА ЛІТЕРАТУРА В СЕРЕДНІХ КЛАСАХ:
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ**

Навчально-методичний посібник

для студентів факультету української філології, іноземних мов та
соціальних комунікацій

КРОПИВНИЦЬКИЙ – 2023

УДК 0821. 161.2.09 (072)

Б-91

Буряк О. Українська література в середніх класах: літературознавчий аспект : навчально-методичний посібник для студентів факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій. Кропивницький : ФОП Піскова М. А., 2023. 48 с.

У навчально-методичному посібнику подається програма курсу «Українська література в середніх класах: літературознавчий аспект», теми лекцій, плани практичних занять, перелік тем, що виносяться на самостійне опрацювання та питання і завдання для самоконтролю, список літератури для обов'язкового читання, а також містяться вимоги до знань і вмінь студента, критерії їх оцінювання.

Рецензенти:

Михида С. П.,	доктор філологічних наук, професор (Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка);
Лаврусенко М. І.,	кандидат філологічних наук, доцент (Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка).

Рекомендовано до друку методичною радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол №10 від 18 червня 2022 року).

ЗМІСТ

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ.....	4
2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ.....	6
3. ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ.....	6
4. ПРОГРАМА КУРСУ.....	9
5. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ.....	15
6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ.....	17
7. СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ.....	20
8. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ІЗ КУРСУ.....	23
9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ.....	25
МОДУЛЬ 1 (ЛЕКЦІЙНО-ПРАКТИЧНИЙ)	
10. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ.....	26
11. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	29
МОДУЛЬ 2 (САМОСТІЙНА РОБОТА)	
12. САМОСТІЙНА РОБОТА.....	40
13. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ. ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЄКТ.....	43
ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ.....	45
ДОДАТОК А. АНАЛІЗ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ.....	46

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Курс: <i>(підготовка бакалаврів, магістрів, спеціалістів)</i>	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 5 Модулів за видами роботи: 2 Годин: 150 Тижневих годин: 3	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Шифр та назва напрямку: Спеціальність: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	Вибіркова Рік підготовки: III Семестр: V Лекції: 30 годин Практичні заняття: 20 годин Самостійна робота: 100 годин Вид контролю: залік

**Українська література в середніх класах: літературознавчий
аспект (V семестр)**

Разом годин	Модулі за видами роботи			
	Модуль №1 (лекційно-практичний)	Модуль №2 (сам. робота)	Кільк. годин на тиждень	Звітність
150	Лекції	Практ. заняття	3	Залік
30	20	100		
Кільк. годин	50			

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Мета викладання курсу: ознайомити студентів із творами української літератури, які вивчаються в середніх класах загальноосвітньої школи, й апробувати різні шляхи та методи їх аналізу, таким чином підготувати майбутніх вчителів-філологів до роботи в школі й зокрема до першої педагогічної практики.

Навчальний курс «Українська література в середніх класах: літературознавчий аспект» відіграє важливу роль у формуванні вчителя-словесника, готуючи його до практичного втілення ідеї гуманізації українського духовного простору, національної освіти.

Філологи повинні засвоїти зміст ключових понять і вміти оперувати ними, проектувати здобуті знання у сферу базових предметів, застосовувати їх під час проходження педагогічної практики, а також – у процесі професійного й духовного самовдосконалення.

Завдання вивчення курсу:

- з'ясувати художню специфіку творів української літератури, які вивчаються в середніх класах загальноосвітньої школи;
- апробувати різні види аналізу художніх творів з метою їх глибинного осягнення як літературного феномену;
- висвітлити сутність літературознавчих понять, з якими знайомляться учні;
- удосконалювати навички володіння теоретико-літературознавчим інструментарієм;
- розробляти методологічні алгоритми вивчення зразків дитячої літератури на уроках української літератури в школі;
- осмислити естетичну природу та пізнавальний, виховний, розвивальний потенціал літератури для дітей, визначати її роль у формуванні високодуховної, національно свідомої особистості.

3. ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- визначений програмою навчальний матеріал;
- тексти художніх творів;
- художні особливості творів, які вивчаються на уроках української літератури в середніх класах загальноосвітньої школи;

- важливі моменти творчої біографії письменників, пов’язані з написанням творів, презентованих шкільною програмою;
- літературознавчі поняття, з якими знайомляться учні на уроках української літератури в середніх класах загальноосвітньої школи;

вміти:

- визначати специфіку різножанрових зразків української літератури, які вивчаються в середніх класах загальноосвітньої школи;
- творчо застосовувати знання з інших наук (вступ до літературознавства, фольклор, історія української літератури, історія зарубіжної літератури, історія, філософія, психологія) під час вивчення цього курсу;
- критично осмислювати навчальний матеріал, виробляючи власну позицію в осягненні певної проблеми;
- давати виважену критичну оцінку матеріалу, визначеного шкільними модельними програмами «Українська література» для 5 – 7 класів;
- застосовувати різні шляхи та методи аналізу художнього твору адекватні його естетичній сутності;
- створювати методологічні алгоритми подачі зразків дитячої літератури, які передбачені для вивчення в шкільному курсі української літератури;
- здійснювати мотивований відбір творів для позакласного читання та розділу «Література рідного краю» через призму їхнього впливу на становлення індивіда та формування його естетичного смаку (акцентуючи увагу на проблемі неординарної особистості);
- моделювати різновікову дитячу рецепцію художнього твору;
- поліпшувати вміння осягнення особистості учня, розуміння його психології через осмислення художніх образів дітей різних психологічних типів;
- удосконалювати навички усного та писемного мовлення;
- поліпшувати навички виразного читання творів;
- удосконалювати культуру ведення дискусії;
- користуватися довідковими матеріалами, зокрема літературними енциклопедіями та словниками літературознавчих термінів;
- розвивати свій читацький смак та підвищувати філологічний рівень.

Сформовані/закріплені компетентності:

Інтегральна компетентність:

- Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає

застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (предметні) компетентності

- Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії літератури в практиці навчання української літератури у закладах середньої освіти (рівень базової середньої освіти).
- Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетентції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.
- Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.
- Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.
- Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Програмні результати:

- *Уміє оперувати* базовими категоріями та поняттями спеціальності.
- *Застосовує* різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.
- *Пояснює* особливості розвитку української літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; порівнює літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.
- *Уміє* працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.
- *Має* творчо-критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, зарубіжний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

4. ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Вивчення української літератури в середніх класах загальноосвітньої школи.

Зміст шкільної програми з української літератури в середніх класах.

Тематичні блоки в модельних шкільних програмах.

Змістові блоки в шкільних підручниках.

Література рідного краю. Ознайомлення з доступними для сприйняття й цікавими творами письменників-земляків.

Твори для позакласного читання.

Корпус літературознавчих понять в середніх класах загальноосвітньої школи.

Дитяча література як органічна складова художньої літератури.

Наукове осмислення феномену дитячої літератури.

Специфічні ознаки (жанрова своєрідність, особливості образної системи, сюжету, функціонування зображально-виражальних засобів) через призму особливостей психоструктури дитини.

Взаємозв'язок автора і читача-дитини.

Вивчення української літератури в 5-му класі загальноосвітньої школи.

Тема 2. Літературні казки (Розділ 1. Мистецький спадок нащадкам. Тема 2. Велике диво казки).

І. Франко – казкар (зб. «Коли ще звірі говорили»). Казка «**Фарбований Лис**».

Зміст твору, головні і другорядні персонажі. Образ Лиса, риси його характеру. Особливості літературної казки, її відмінність від народної.

ТЛ: літературна казка, мова автора і мова персонажів, прозова мова.

Василь Королів-Старий. «Мавка-вербинка», «Хуха-Моховинка». Образи фантастичних істот, створені уявою автора на основі українського фольклору. Елементи сюжету. Життєствердний погляд на світ. Аналіз зовнішності (портрета) казкових істот. Гуманізм казки.

ТЛ: портрет.

Василь Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон». Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона (песимістична й оптимістична). Казкова історія і сучасне життя.

ТЛ: віршована мова (рима, строфа, ритм).

Олександр Олесь. «Микита Кожум'яка». Казка-п'єса як різновид драматичного твору.

ТЛ: драматичний твір, гіпербола.

Тема 3. Поетичні твори (Розділ 2. Малює світ поезія).

Картини рідної природи й відтворення її краси засобами поетичної мови як вияв патріотичних почуттів. Єдність людини і природи, зв'язок між станом людської душі та довкіллям

Павло Тичина. «Не бував ти у наших краях!», «Гаї шумлять...», «Блакить мою душу обвіяла...».

ТЛ: ліричний герой.

Євген Гуцало. «Зірка», «Чарівник», «Летять журавлі».

Максим Рильський. «Дощ» («Благодатний, дожджаний...»), «Осінь-маляр із палітрою пишною...».

Микола Вінграновський. «Бабунин дощ», «Сама собою річка ця тече...».

Тема 4. Жанрово-тематичний діапазон прози (*Розділ 3. Від казки до книги буття. Тема 4. Книга вчить, як у світі жить*).

Твори про історичне минуле.

Олександр Олесь. «Заспів», «Україна в старовину», «Похід на Царгород», «Ярослав Мудрий» (із кн. «Княжа Україна») (2 на вибір учителя). Поетична оповідь про минуле нашого народу, князів Русі-України, їхню мудрість, благородство, хоробрість, любов до рідної землі.

Іван-Нечуй Левицький. «Запорожці». Образи козаків.

Світ людини і природи в художній прозі .

Євген Гуцало. «Лось», «Сім'я дикої качки».

Микола Вінграновський. «Сіроманець».

Григорій Тютюнник. «Дивак». Образ обдарованої дитини.

Володимир Винниченко. «Федько-халамидник». Алгоритм творення образу дитини.

ТЛ: оповідання, головний герой, другорядні герої.

Пригоди і фантастика у сучасній прозі.

Вчинки й характери персонажів.

Галина Малик. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».

Всеволод Нестайко. «Чарівний талісман».

ТЛ: портрет.

Вивчення української літератури в 6-му класі загальноосвітньої школи.

Тема 5. Патріотичні мотиви пісень літературного походження (*Розділ 1. Пісенні скарби рідного краю. Тема 1. Чарівна мелодія слова*).

«Ще не вмерла Україна...» **П. Чубинського і М. Вербицького** – національний гімн нашої держави. Легенда про дівчину-Україну, яку Господь обдарував піснею, та її зв'язок із «Молитвою» **О. Кониського** й **М. Лисенка**, духовним гімном України. «Ой, у лузі червона калина похилилася» **С. Чарнецького** і **Г. Труха** – пісня, що стала народною.

ТЛ: гімн.

Тема 6. Тематичне розмаїття поезії (неповторний світ дитинства, важливість родинних цінностей, гармонія людини і природи) (*Розділ 2. Поетичний дивосвіт. Тема 2. Чуття гармонії у слові*).

Леся Українка. «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська».

Станіслав Чернілевський. «Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...».

Ірина Жиленко. «Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті».

ТЛ: ліричний герой.

Тема 7. Тематичне розмаїття класичної та сучасної прози (*Розділ 3. Живильні джерела мудрих книг. Тема 3. Із видимого пізнавай невидиме*).

Повісті на історичну тематику.

Жанрові та композиційні особливості повістей.

Володимир Рутківський. «Джури козака Швайки» («На козацьких островах»).

ТЛ: повість (загальне ознайомлення).

Ліро-епічний твір, його специфіка. Поєми на історичну тематику.

Микола Вороний. «Євшан-зілля».

ТЛ: ліричний герой (повторення), ліро-епічний твір, поема.

Пригодницькі повісті. Захопливий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне в повістях. Сюжетні та композиційні особливості повістей.

Всеволод Нестайко. «Гореадори з Васюківки».

Ярослав Стельмах. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».

Леся Воронина. «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку №9».

ТЛ: сюжет, його елементи.

Фантастичні твори.

Зірка Мензатюк. «Ангел Золоте Волосся». Проблеми моралі, дружби, толерантного ставлення до інших.

Тема 8. Гумористичні твори (*Тема 4. Від смішного до великого*).

Гумористичне й сатиричне зображення. Жанрове розмаїття гумористичних творів (анекдоти, байк, усмішки, гуморески, співомовки). Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.

Павло Глазовий. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала».

ТЛ: байка, алегорія, мораль.

Тема 9. Література рідного краю. Позакласне читання.

Віктор Близнець. «Звук павутинки». Художнє осягнення становлення особистості.

Емма Андіївська. «Казка про яян», «Говорюща риба».

Художні особливості казки-притчі. Проблематика, ідеї творів.

Вивчення української літератури в 7-му класі загальноосвітньої школи.

Тема 10. Повісті про історичне минуле. Автобіографічні повісті (Розділ 1. Про далекі минулі часи).

Андрій Чайковський. «За сестрою». Напружений динамічний сюжет героїко-романтичної повісті. Образ Павлуся як утілення благородства і лицарства, сміливості й винахідливості. Родинні цінності і патріотизм у творі. Використання фольклорних мотивів, засобів. Благородство, відповідальність, мужність, вірність, життєлюбство запорозьких козаків.

ТЛ: історична повість.

Михайло Стельмах. «Гуси-лебеді летять...» (фрагменти твору, розділи 1–9 на вибір учителя). Автобіографічна повість про дитинство. Єдність світу природи і світу дитячої душі (у вчинках, поведінці, роздумах, переживаннях). Звичаї, традиції українців. Образи гусей-лебедів, Михайлика.

ТЛ: автобіографічний твір.

Григор Тютюнник. «Климко». Автобіографічна основа твору. Доля дитини в часи воєнного лихоліття. Ідея самопожертви. Морально-етичні уроки доброти, чуйності, турботи про рідних. Художні особливості твору (мова персонажів, художня деталь).

ТЛ: художня деталь.

Тема 11. Загальнолюдська проблематика в різножанрових творах (Розділ 2. «Ти знаєш, що ти – людина...»).

Олекса Стороженко. «Скарб».

Морально-етичні проблеми в оповіданні. Гумористичне, викривальне зображення головного героя. Скарб – узагальнений образ щастя. Повчальний характер оповідання.

Богдан Лепкий. «Мишка (Казка для дітей, для малих і великих)». Актуальні морально-етичні проблеми в ньому. Збереження загальнолюдських цінностей – необхідна умова життя в суспільстві. Трагічна й комічна ситуації, їхня роль у розкритті головної думки, моралі.

Ліна Костенко. «Дощ полив...», «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила». Уявне, фантастичне і реальне в поезіях. Ідея зіткнення неповторності й буденності в «Кольорових мишах». Образ особливої дівчинки Анни. Ідея глибокого духовного наповнення людини – її «крилатості», що проявляється індивідуально. Духовне багатство – найбільший скарб у житті.

Марина Павленко. «Русалонька із 7–В, або Прокляття роду Кулаківських». Казкове й реалістичне в повісті-казці, час теперішній і минулий у ній. Роздуми про сенс людського життя, моральний вибір кожного. Добро і зло в повісті, у сучасному світі та в людині.

Любов Пономаренко. «Гер переможений». Загальнолюдська ідея гуманізму й толерантності. Особливості художніх засобів новели (роль художніх деталей, поєднання різних часових площин тощо).

ТЛ: новела.

Тема 12. Художнє відображення українського характеру (*Розділ 3. Ми – українці*).

Олександр Гаврош. «Неймовірні пригоди Івана Сили». Повість про пригоди українського силача Івана Сили (Івана Фірцака) – утілення непереможного духу українського народу, його доброти й щирості. Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність.

5. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

	Модуль №1		Модуль №2
Тема	Всього	Лекції	Практ. зан.
Тема 1. Вивчення української літератури в середніх класах загальноосвітньої школи. Дитяча література як органічна складова художньої літератури	14	4	
Вивчення української літератури в 5-му класі загальноосвітньої школи. Тема 2. Літературні казки.	11	2	1
Тема 3. Поетичні твори	14	4	
Тема 4. Жанрово-тематичний діапазон прози.	16	4	2
Вивчення української літератури в 6-му класі загальноосвітньої школи. Тема 5. Патріотичні мотиви пісень літературного походження.	6	2	
Тема 6. Тематичне розмаїття поезії (неповторний світ дитинства, важливість родинних цінностей, гармонія людини і природи)	8	2	
Тема 7. Тематичне розмаїття класичної та сучасної прози.	18	2	4
Тема 8. Гумористичні твори	8	2	
Тема 9. Література рідного краю. Позакласне читання.	12	4	2
Вивчення української літератури в 7-му класі	16	4	2

загальноосвітньої школи.				
Тема 10. Повісті про історичне минуле. Автобіографічні повісті.				
Тема 11. Загальнолюдська проблематика в різножанрових творах.	21		9	12
Тема 12. Художнє відображення українського характеру в повістях.	6			6
Всього годин (за видами роботи):		30	20	100
Всього годин у модулях:	150	50		100

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

I. Основна література

1. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 352 с.
2. Кизилова В. В. Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс : навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл.. Старобільськ : Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2015. 236 с.
3. Українська дитяча література: хрестоматія : у 2 частинах / упор. І. А. Луценко, А. М. Подолинний, Б. Й. Чайковський. Київ : Вища школа, 1995.
4. Веселка. Антологія української літератури : у 3 томах / упоряд. Б. Й. Чайковський; передм. М. Г. Жулинського. Київ : Веселка, 1985.
5. Рідне слово. Українська дитяча література. Хрестоматія : навч. посіб. для студентів пед. вищ. закл. освіти : у 2 кн.. / упоряд. З. Д. Варавкіна та ін.. Київ : Либідь, 1999. 551 с.

II. Додаткова література

1. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти : збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. 132 с.
2. Усі письменники і народна творчість : довідник. Київ : Майстер-клас, 2007–2008. 863 с.
3. Як зробити книгу відкриттям : метод. поради по популяризації творів укр. дит. письменників) / підгот. О. Купіна, Л. Сташко. Львів, 2000. 4 с.

Праці з психології:

1. Заброцький М. Основи вікової психології : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 110 с.
2. Верников М. Людина: становлення та розвиток : збірник наукових статей / редкол.: М. Верников (відпов. ред.) та ін.. Львів : ЛФС «Cogito», 1997. 386 с.
3. Леві В. Нестандартна дитина : монографія / пер. з рос. А. М Гнатенка; ред. Н. Ф. Сідаш. Київ : Рад. школа, 1991. 253 с.
4. Ліфарєва Н. Психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 237 с.

Шкільні програми:

1. Модельна навчальна програма «Українська література.

- 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти / Автори: Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.programy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.lit.5-6-kl.Arkhypova.Sichkar.Shylo.14.07.pdf> (дата звернення: 7.102022).
2. Модельна навчальна програма «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти / Автори Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.programy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.lit.5-6-kl.Chumarna.Pastushenko.07.09.pdf> (дата звернення: 7.102022).
4. Модельна навчальна програма «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти / Автори: Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.programy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Movno-literat.osv.hal/Ukr.lit.5-6-kl.Yatsenko.ta.in.14.07.pdf> (дата звернення: 7.102022).
5. Українська література. 5–9 класи Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Авторський колектив: Р. В. Мовчан, доктор філологічних наук (керівник групи); К.В. Таранік-Ткачук, кандидат педагогічних наук, головний спеціаліст Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; М. П. Бондар, кандидат філологічних наук (Київ); О. М. Івасюк, кандидат філологічних наук (Чернівці); С. А. Кочерга, доктор філологічних наук (Ялта); Л. І. Кавун, доктор філологічних наук (Черкаси); О. І. Неживий, кандидат педагогічних наук (Луганськ); Н. В. Михайлова, учитель-методист (Київ). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf> (дата звернення: 7.102022).

Шкільні підручники:

1. Коваленко Л. Т. Українська література: підручник для 5 класу. Вид. 2-е, допрац. Київ : Освіта, 2018. 256 с.
2. Авраменко О. Українська література : підручник для 5 класу. Київ : Грамота, 2018. 256 с.
3. Авраменко О. Українська література : підручник для 6 класу. Київ : Грамота, 2014. 268 с.

4. Дудіна Т., Панченков О. Українська література: підручник для 6 класу. Київ : АСК, 2014. 264 с.
5. Коваленко Л. Т. Українська література : підручник для 6 класу. Київ : Освіта, 2014. 240 с.
6. Авраменко О. М. Українська література : підручник для **7 класу**. Київ : Грамота, 2019. 288 с.
7. Коваленко Л. Т. Українська література : підручник для 7 класу. Київ : Освіта, 2019. 272 с.
8. Міщенко О. Українська література: підручник для 7 класу. Київ : Генеза, 2019. 272 с.
9. Авраменко О. Українська література: підручник для **8 класу**. Київ : Грамота, 2016. 256 с.
10. Борзенко О. І., Лобусова О. В. Українська література : підручник для 8 класу. Харків : Ранок, 2016. 304 с.
11. Коваленко Л. Т. Українська література: підручник для 8 класу. Харків : Ранок, 2016. 256 с.
12. Міщенко О. Українська література: підручник для 8 класу. Київ : Генеза, 2016. 272 с.
13. Пахаренко В. І., Коваль Н. А. Українська література: підручник для 8 класу. Київ : Грамота, 2016. 272 с.
14. Слоньовська О. Українська література : підручник для 8 класу. Київ : Літера ЛТД, 2016. 352 с.

Хрестоматії для школярів:

1. Дивосвіт : хрестоматія з української літератури для додаткового читання. **5 клас** / упор. С. І. Мірошник. Київ : Літера, 2017. 480 с.
2. Усі художні твори української літератури 5 клас: хрестоматія. 5 клас / упор. К. Ю. Голобородько. Харків : Основа, 2013. 426 с.
3. Дивосвіт: хрестоматія з української літератури для додаткового читання. **6 клас** / упор. С. І. Мірошник. Харків : Ранок, 2016. 479 с.
4. Допитливому читачеві: хрестоматія. **6 клас** / упор. К. Ю. Голобородько. Київ : Генеза, 2006.
5. Українська література: хрестоматія для додаткового читання. 6 клас / упор. Г. Домарецька. Київ : Навчальна книга Богдан, 2016. 296 с.
6. Українська література. Книга для додаткового читання в 6 класі / за ред. О. О. Нечипоренко. Київ : Грамота, 2006.
7. Паращич В. В. Українська література : хрестоматія-довідник. **7 клас**. Київ : Літера, 2014. 352 с.
8. Дивосвіт : хрестоматія з української літератури для додаткового читання. 7 клас / упор. С. І. Мірошник, Л. В. Бичевська. Київ : Літера, 2015. 252 с.

9. Парашич В. В. Українська література: хрестоматія-довідник.
7 клас. Київ : Літера, 2014. 352 с.

III. Інформаційні ресурси

1. Державна бібліотека для дітей. URL: www.chl.kiev.ua (дата звернення: 17.07.2022).
2. Художні твори української літератури. URL: <http://www.ukrlib.com.ua/books/> (дата звернення: 17.08.2022). української літератури.
3. Художні твори української літератури. URL: <http://ukrlit.tripod.com/>
4. Шкільні підручники з української літератури. URL: http://mta.ua/stat/pidruchniki_dlya_shkoli (дата звернення: 15.07.2022).
5. Шкільні підручники з української літератури. URL: <http://pidruchnyk.com.ua/> (дата звернення: 10.07.2022).
6. Шкільні підручники з української літератури. URL: <http://portfel.at.ua/> (дата звернення: 17.07.2022).
7. Шкільні підручники з української літератури. URL: <http://4book.org/uchebniki-ukraina> (дата звернення: 17.07.2022).

7. СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗKOBOTO ПРОЧИТАННЯ

5-й клас.

Казки, оповідання.

Іван Франко. «Фарбований Лис».

Василь Королів-Старий. «Мавка Вербинка», «Хуха-Моховинка».

Василь Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон».

Олександр Олесь. «Микита Кожум'яка».

Іван-Нечуй Левицький. «Запорожці».

Євген Гуцало. «Лось».

Григор Тютюнник. «Дивак».

Володимир Винниченко. «Федько-халамидник».

Повісті.

Галина Малик. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».

Вірші.

Павло Тичина. «Не бував ти у наших краях!», «Гаї шумлять...», «Блакить мою душу обвіяла...».

Євген Гуцало. «Зірка», «Чарівник», «Летять журавлі».

Максим Рильський. «Дощ» («Благодатний, дожджаний...»), «Осінь-маляр із палітрою пишною...».

Микола Вінграновський. «Бабунин дощ», «Сама собою річка ця тече».

Олександр Олесь. «Заспів», «Україна в старовину», «Похід на Царгород», «Ярослав Мудрий» (із кн. «Княжа Україна») (2 на вибір).

6-й клас.

Казки.

Емма Андіївська. «Казка про ян», «Говорюща риба».

Повісті.

Всеволод Нестайко. «Тореадори з Васюківки», «Чарівний талісман».

Ярослав Стельмах. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».

Леся Воронина. «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку №9».

Зірка Мензатюк. «Таємниця козацької швблї», «Ангел Золоте Волосся».

Віктор Близнець. «Звук павутинки».

Вірші, пісні, поеми.

«Ще не вмерла Україна...» **П. Чубинського** і **М. Вербицького.**
«Ой, у лузі червона калина похилилася» **С. Чарнецького** і **Г. Труха.**

Леся Українка. «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська».

Станіслав Чернілевський. «Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...».

Ірина Жиленко. «Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті».

Володимир Рутківський. «Джури козака Швайки» (розділ «На козацьких островах»).

Павло Глазовий. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала».

Микола Вороний. «Євшан-зілля».

7-й клас

Казки, оповідання, новели.

Олекса Стороженко. «Скарб».

Богдан Лепкий. «Мишка (Казка для дітей, для малих і великих)».

Любов Пономаренко. «Гер переможений».

Повісті.

Андрій Чайковський. «За сестрою».

Михайло Стельмах. «Гуси-лебеді летять...» (фрагменти твору, розділи 1–9 на вибір учителя).

Григор Тютюнник. «Климко».

Марина Павленко. «Русалонька із 7–В, або Прокляття роду Кулаківських».

Олександр Гаврош. «Неймовірні пригоди Івана Сили».

Вірші.

Ліна Костенко. «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила», «Дощ полив...».

8. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ІЗ КУРСУ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для заліку
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	
35 – 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «відмінно» (A) ставиться, якщо студент:

- вільно володіє фактичним матеріалом і засвідчує високий рівень осмислення вивченого: аналізує, зіставляє явища, робить узагальнення;
- демонструє вміння коментувати літературні явища, встановлювати системні зв'язки між ними;
- виявляє ґрунтовне знання текстів і вміння аналізувати й інтерпретувати їх;
- логічно, науково обґрунтовано висловлює свої думки в усній та письмовій формі;
- демонструє особистий творчий внесок у розв'язання поставленої проблеми, враховуючи при цьому наявні в літературознавстві погляди й підходи;
- працює з додатковими джерелами інформації;
- має добре розвинене мовлення, не допускає фактологічних і мовленнєвих помилок.

Оцінка «добре» (В) ставиться, якщо студент:

- вільно володіє фактичним матеріалом, аналізує, зіставляє явища;
- демонструє вміння коментувати літературні явища, встановлювати окремі системні зв'язки між ними;
- виявляє досить глибоке знання текстів і вміння аналізувати й інтерпретувати їх;
- логічно, обгрунтовано дає усну та письмову відповідь;
- уміє давати прочитаному власну оцінку;
- прагне самостійно здобувати знання, використовуючи додаткову інформацію;
- демонструє зв'язне мовлення, але допускається незначних помилок.

Оцінка «добре» (С) ставиться, якщо студент:

- добре володіє фактичним матеріалом, здатний з незначною допомогою аналізувати, узагальнювати його;
- демонструє добре знання текстів, часткове уміння зіставляти літературні явища;
- виявляє (подекуди) творчий підхід до оцінки літературних явищ;
- прагне самостійно працювати, використовуючи вказані викладачем джерела інформації;
- послідовно, зв'язно висловлюється з незначною кількістю мовленнєвих і фактологічних помилок.

Оцінка «задовільно» (Д) ставиться, якщо студент:

- достатньо володіє літературним матеріалом, але дає неточне тлумачення окремих фактів і явищ;
- виявляє часткове знання текстів;
- демонструє намагання аналізувати твір, але часто зводить його до переказу змісту;
- висловлює не завжди обгрунтовані думки, порушуючи логічність і послідовність викладу інформації;
- допускається численних мовленнєвих помилок.

Оцінка «задовільно» (Е) ставиться, якщо студент:

- має поверхові і несистематичні знання фактичного матеріалу і здатний відтворювати його лише репродуктивно;
- допускає істотні помилки в доборі та висвітленні фактів;
- виявляє поверхове знання текстів і трактує їх примітивно;
- не бажає самостійно здобувати знання і не виявляє творчих здібностей;
- відповідь хаотична, без належного обгрунтування;

- допускає значну кількість мовленнєвих і фактичних помилок.

Оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо студент:

- має поверхові знання, володіє незначною (менш ніж 50%) програмового матеріалу, сплутує факти;
- не знає змісту творів;
- не спроможний аналізувати, порівнювати літературні явища;
- буде висловлювання алогічно, непослідовно;
- допускає суттєві мовленнєві й фактичні помилки.

Оцінка „незадовільно” (F) ставиться, якщо студент:

- не виявив ніяких знань із курсу.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання				Сума
Модуль №1 (лекційно-практичний)				
T2	T7	T9	T11	100
70				
Модуль №2 (самостійна робота) Індивідуальний навчальний проєкт				30

*Оцінювання різних видів роботи студентів на практичних заняттях (усні відповіді, повідомлення, творчі роботи, тестові завдання) здійснюється за 5-бальною шкалою (можливі варіанти оцінок із десятима: 3,5 тощо).

У кінці модуля №1 виводиться середньоарифметичне за роботу на практичних заняттях, яке конвертується в кількість балів, виділених на опрацювання тем модуля за формулою: **СА * КБТ: 5.**

СА – середньоарифметичне;

КБТ – кількість балів, що виділені на теми.

Середньоарифметичне визначається шляхом додавання балів, одержаних на практичних заняттях, і ділиться на їх кількість (якщо студент має пропуски практичних занять – «н», то вони враховуються при визначенні середньоарифметичного: «н» = 0 балів).

Остаточний підсумковий заліковий бал складається з балів набраних студентом на практичних заняттях (модуль №1 – 70 б.) та балів за самостійну роботу – виконання індивідуального навчального проєкту (модуль №2 – 30 б.).

МОДУЛЬ 1 (ЛЕКЦІЙНО-ПРАКТИЧНИЙ)

10. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Тема 1. Вивчення української літератури в середніх класах загальноосвітньої школи (2 год.).

Зміст шкільної програми з української літератури в середніх класах.

Тематичні блоки в модельних шкільних програмах.

Змістові блоки у шкільних підручниках.

Література рідного краю. Ознайомлення з доступними для сприйняття й цікавими творами письменників-земляків.

Твори для позакласного читання.

Корпус літературознавчих понять в середніх класах загальноосвітньої школи.

Лекція 2. Тема 1. Дитяча література як органічна складова художньої літератури (2 год.).

Наукове осмислення феномену дитячої літератури.

Специфічні ознаки (жанрова своєрідність, особливості образної системи, сюжету, функціонування зображально-виражальних засобів) через призму особливостей психоструктури дитини.

Взаємозв'язок автора і читача-дитини.

Вивчення української літератури в 5-му класі загальноосвітньої школи

Лекція 3. Тема 2. Літературні казки (Розділ 1. Мистецький спадок нащадкам. Тема 2. Велике диво казки) (2 год.).

Казкарська творчість **І. Франка** (зб. «Коли ще звірі говорили», казка «Фарбований Лис»).

Зміст теоретико-літературних понять: літературна казка, мова автора і мова персонажів, прозова мова, портрет.

Лекція 4–5. Тема 3. Вивчення поезії в 5-му класі (Розділ 2. Малює світ поезія) (4 год.).

Особливості аналізу творчості **Павла Тичини** («Не бував ти у наших краях!», «Гаї шумлять...», «Блакить мою душу обвіяла...»).

Специфіка творення художнього образу в поезії **Миколи Вінграновського** («Бабунин дощ», «Сама собою річка ця тече»).

Тлумачення теоретико-літературних понять: ліричний герой, художні засоби і прийоми.

Твори про історичне минуле.

Олександр Олесь. «Заспів», «Україна в старовину», «Похід на Царгород», «Ярослав Мудрий» (із кн. «Княжа Україна») (2 на вибір

учителя). Поетична оповідь про минуле нашого народу, князів Русі-України, їхню мудрість, благородство, хоробрість, любов до рідної землі.

Лекція 6. Тема 4. Жанрово-тематичний діапазон прози (*Розділ 3. Від казки до книги буття. Тема 4. Книга вчить, як у світі жити*) (2 год.).

Світ людини і природи в художній прозі (Євген Гуцало. «Лось», «Сім'я дикої качки», Микола Вінграновський «Сіроманець»).

Вивчення української літератури в 6-му класі загальноосвітньої школи.

Лекція 7. Тема 5. Вивчення патріотичних пісень літературного походження (*Розділ 1. Пісенні скарби рідного краю. Тема 1. Чарівна мелодія слова*) (2 год.).

Жанрова специфіка гімну.

Історія створення національного гімну України «Ще не вмерла Україна...» **П. Чубинського і М. Вербицького.**

Фольклорна генеза духовного гімну України. «Ой, у лузі червона калина похилилася» **С. Чарнецького і Г. Труха.**

Лекція 8. Тема 6. Тематичне розмаїття поезії) (*Розділ 2. Поетичний дивосвіт. Тема 2. Чуття гармонії у слові*) (2 год.).

Художнє відображення світу дитинства в поезіях **Лесі Українки** («Мрії», «Як дитиною, бувало...»).

Утвердження родинних цінностей у віршах **Станіслава Чернілевського** («Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...»).

Одивнення буденності у творах **Ірини Жиленко** («Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті»).

Лекція 9. Тема 7. Тематичне розмаїття класичної та сучасної прози (*Тема 7. Розділ 3. Живильні джерела мудрих книг. Тема 3. Із видимого пізнавай невидиме*).

Повісті на історичну тематику **Володимира Рутківського й Зірки Мензатюк** (2 год.).

Творчі здобутки **Володимира Рутківського** в дитячій літературі.

Тема боротьби українських козаків проти татарської орди в повісті **Володимира Рутківського** «Джури козака Швайки» («На козацьких островах»).

Пригодницька повість **Зірки Мензатюк** «Таємниця козацької шаблі»: переплетення фантастичного і реального; образи козаків та символіка козацької шаблі.

Лекція 10. Тема 8. Творчість **Всеволода Нестайка** – класика дитячої літератури (*Тема 7. Розділ 3. Живильні джерела мудрих книг. Тема 3. Із видимого пізнавай невидиме*) (2 год.).

Творчий доробок **Всеволода Нестайка** в контексті дитячої літератури.

Історія написання трилогії «Гореадори з Васюківки».

Жанрово-композиційні особливості, образна система та проблематика твору.

Засоби творення комічного у творі.

Лекція 11. Тема 8. Вивчення гумористичних творів (*Тема 4. Від смішного до великого*). (2 год.).

Жанрове розмаїття гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески, співомовки). Гумористичне й сатиричне зображення. Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів **Павла Глазового** («Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала»).

Лекція 12. Тема 9. Казки-притчі **Емми Андієвської** (*Позакласне читання*) (2 год.).

Багатогранність творчої особистості **Емми Андієвської**. Жанрові особливості, загальнолюдська проблематика, ідеї «Казки про яян», «Говорючої риби».

Лекція 13. Тема 9. Повість **Віктора Близнеця** «Звук павутички» (*Розділ «Література рідного краю»*) (2 год.).

Творчий портрет письменника.

Жанрово-композиційні особливості повісті «Звук павутички».

Тема дорослішання дитини, проблема адаптації дитини у творі.

Лекція 14–15. Тема 10. Автобіографічні повісті **Григора Тютюнника** «Климко» й **Михайла Стельмаха** «Гуси-лебеді летять...» (*Розділ 1. Про далекі минулі часи*) (4 год.).

Творчий доробок **Григора Тютюнника** в дитячій літературі.

Автобіографізм повісті «Климко».

Саморефлексія дитячого буття, відображення формування світогляду підлітка у творі.

11. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Вивчення літературної казки в 5-му класі
(Василь Королів-Старий) і 7-му класі (Богдан Лепкий,
2 год.)

1. Тлумачення теоретико-літературних понять: літературна казка, мова автора і мова персонажів, прозова мова, портрет.
2. Гуманістичне наповнення казок **Василя Королева-Старого** «Хуха-моховинка», «Мавка Вербинка». Фольклорна основа образів, авторське трактування «нечистої сили».
3. Проблема істинних та фальшивих цінностей у казці **Богдана Лепкого** «Мишка».

Завдання:

Укладіть міні-словник до вивчення літературної казки (див. питання №1 плану практичного заняття).

Підготуйте повідомлення:

- Жанр літературної казки: теоретичний аспект.

Література

1. Васюта С. Д. Чарівний світ у казках **В. Королева-Старого** «Хуха-Моховинка» та Туве Янсон «Капелюх чарівника». *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Філологія. Літературознавство. 2014. Т. 239. Вип. 227. С. 13–19.
2. Дмитренко Г. «Потерчата», «Хуха-Моховинка» : вивчення творчості Василя Короліва-Старого. 5-й клас. *Українська мова та література*. 2003. №35. С. 10–11.
3. Кизилова В. В. Жанрова специфіка літературної казки. До історії питання. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Луганськ, 2007. №22 (138). Ч. 2 : Філологічні науки. С. 66–70.
4. Шваєвська О. Добро і зло, природа і людина в казці Василя Королева-Старого «Хуха-моховинка» (5 клас). *Дивослово*. 2018. №11. С. 15–20.
5. Цьома Л. Цінності істинні та фальшиві. Урок за казкою **Б. Лепкого** «Мишка». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2010. №12. С. 19–23.
6. Штефуряк Н. Вивчаємо творчість Богдана Лепкого (7 клас). *Дивослово*. 2020. №1. С. 15–19.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2–3

Вивчення оповідань

Володимира Винниченка, Григора Тютюнника в 5-му класі (4 год.)

1. Теоретико-літературознавчі поняття: оповідання, головний герой, другорядні герої.
2. Творчий доробок В. Винниченка в дитячій літературі.
3. Особливості художнього стилю митця. Алгоритм творення образу дитини.
4. Автобіографічні проєкції в оповіданні **Володимира Винниченка «Федько-халамидник»**.
5. Образна антитеза «Федько – Толик».
6. Художнє відображення психології обдарованої дитини в оповіданні **Григора Тютюнника «Дивак»**: засоби і прийоми характеристика Олеся як талановитої особистості.

Завдання (одне на вибір):

- Укладіть таблицю «Порівняльна характеристика Федька і Толі (оповідання **Володимира Винниченка «Федько-халамидник»**)»:

	Федько	Толя
Риси характеру		

Жирним шрифтом виділіть ключові, сутнісні риси характеру героїв.

- Укладіть таблицю «Олець – обдарована особистість (оповіданні **Григора Тютюнника «Дивак»**)»:

Ознаки обдарованої особистості	Приклади (лаконічна цитата або посилання на епізод)	Засоби характеристики

Підготуйте повідомлення:

- Неординарна особистість: психологічний вимір.
- Образ головного героя оповіданні Володимира Винниченка «Федько-халамидник» – художнє втілення типу лідера.
- Образ неординарної особистості у творах Гр. Тютюнника «Дивак» та А. Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Література

1. Бродська О. О. Своєрідність художнього вираження психологізму у творчості В. Винниченка та А. Шніцлера. *Молодий вчений*. №3. Березень, 2018. С. 1–4.
2. Класович С. «Федько-халамидник» Володимира Винниченка: щедрість головного героя на добро (6 клас). *Дивослово*. 2011. №12. С. 15–17.
3. Коломієць Н. Є., Яременко Н. В. Портрет як засіб характеротворення в дитячих оповіданнях В. Винниченка. *Літературознавчі студії. Збірник наукових праць*. Випуск 32. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2012. С. 140–147
4. Крижанівський С. «Намисто» та його автор. *Винниченко В. Намисто : оповідання / урядк. Й. Брояк*. Київ : Веселка, 1989. С. 5–10.
5. Присяжнюк С. Дитячі оповідання Володимира Винниченка «Федько-халамидник», «Кумедія з Костем»: спроба екзистенціального аналізу. *Українська мова і література в школах України*. 2019. №6. С. 14–18.
6. Присяжнюк С. Мовлення персонажів як засіб відтворення характерів та душевних станів (на матеріалі дитячої прози В. Винниченка). *Наукові записки*. Випуск 56. Серія : Філологічні науки (літературознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2004. С. 350–357.
7. Присяжнюк С. Особливості поезики дитячої прози Володимира Винниченка (на матеріалі збірки «Намисто»). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер. : Філологічні науки. 2010. Вип. 92. С. 217–224.
8. Чайківська О. Методичні рекомендації до вивчення оповідань В. Винниченка. *Українська мова і література*. 2000. квітень (№14).
9. Щербатих Л. Зовнішність героїв В. Винниченка як вияв їхньої духовності. *Українська мова і література*. 2000. №3. С. 78–80.
10. Голик О. «Найглибше бачиш тільки серцем...»: паралельні світи та системи життєвих цінностей в оповіданні **Григора Тютюнника «Дивак»** та в казці Антуана Сент-Екзюпері «Маленький принц». *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колеґіумах*. 2006. №4–5. С. 32–37.
11. Даниленко Л. Дитина-дивак у художньому світі І. Франка і Гр. Тютюнника. *Дивослово*. 2008. №2. С. 23–26.

12. Захарчук І. Проекція дивака у творчості Григора Тютюнника. *Дніпро*. 1998. №10. С. 9–12.
13. Мовчан Р. Чи був дитячим письменником Григір Тютюнник? *Літературна Україна*. 2001. 6 грудня. С. 2.
14. Нагорна М. Підтекстові смисли в оповіданні Григора Тютюнника «Дивак». *Українська мова та література в школі*. 2004. №1. С. 19–24.
15. Панчик Р. Паралельність і єдність двох світів – природи і людини, зображених в оповіданні «Дивак» Гр. Тютюнника. Точність і лаконізм описів природи: урок української літератури. *Українська мова і література в школах України*. 2017. №6. С. 40–43.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Вивчення казок Емми Андієвської в 6-му класі в розділі «Позакласне читання» (2 год.)

1. Повторення і тлумачення теоретико-літературознавчих понять: казка, притча.

2. Багатогранність творчої особистості **Емми Андієвської**.

3. Проблема егоїзму в «**Казці про ян**»:

а) жанрові особливості твору;

б) біблійне підгрунтя образів-символів;

в) оригінальність художнього втілення авторської ідеї.

4. Проблематика, ідея казки «**Говорюща риба**».

5. Образ говорючої риби – алегорія неординарної особистості.

6. Виховний потенціал творів **Е. Андієвської**.

Завдання:

Підготуйте презентацію «Багатогранність творчої особистості Емми Андієвської».

Підготуйте повідомлення:

- Оригінальність філософських казок Емми Андієвської.

Література

1. Бородкіна О. Казка-притча Емми Андієвської «Говорюща риба». Усвідомлення морально-етичних цінностей необхідних для гармонійного й щасливого життя у світі: урок української літератури, 6 кл. *Українська мова та література*. 2018. № 23/24. С. 10–12.

2. Буркалець Н. Термінологічний корпус шкільного літературознавства: казка-притча (до вивчення «Казки про ян» Е. Андієвської). *Урок Української*. 2007. №6. С. 40–45.

3. Головецька Е. Два уроки з вивчення «Казки про ян». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2007. №7. С. 33–36.

4. Демченко А. Міфопоетичний код казки-притчі «Говорюща риба» Емми Андіївської. *IX Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики*. Мюнхен 4–8 листопада. 2019. С. 276–284.
5. Дробот Н. Емма Андіївська. «Казка про Яян». Урок-дослідження з використанням інтерактивних технологій у 6-му класі. *Українська мова та література*. 2011. №3 (січень). С. 6–8.
6. Кідалова Н. Емма Андіївська. Казка-притча «Говорюща риба»: цикл уроків. *Укр. мова та літ.* 2014. №23. С. 16–21.
7. Ковінько М. В. Контroversійність тлумачення сучасної казки-притчі (на матеріалі твору Емми Андіївської «Говорюща риба»). *Літературознавчі студії*. Київський університет. 2013. С. 389–395.
8. Оберемко І. Емма Андіївська. «Казка про яян». Прихований повчальний зміст твору. Змістово-пошуковий міні-модуль 2 у 6-му класі. *Українська мова та література*. 2011. №3 (січень). С. 12–13
9. Оберемко І. Емма Андіївська – українська письменниця і художниця. «Казка про Яян». Змістово-пошуковий міні-модуль 1 у 6-му класі. *Українська мова та література*. 2011. №3 (січень). С. 10–11.
10. Павлів І. «Говорюща риба». Принципи толерантного ставлення до інших, вірності мріям, прагнення гармонії зі світом: урок української літератури за творчістю Е. Андіївської: 6 клас. *Бібліотечка «Дивослова»*. 2014. №9. С. 31–33.
16. Просалова В. Художні особливості казок Емми Андіївської. *Синопсис: текст, контекст, media*. №3 (15). 2016. С. 12–15.
12. Римар Н. В. Емма Андіївська. «Говорюща риба»: урок. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. №27. С. 19–21.
13. Соснова К. Емма Андіївська «Казка про «яян»» (6 клас). *Дивослово*. 2013. №1. С. 12–15.
14. Шепель С. Вивчаємо «Казку про яян» Емми Андіївської. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2012. №6–7. С. 40–41.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Вивчення гумористичної пригодницької повісті Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки» в 6-му класі (2 год.)

1. Творчий доробок Всеволода Нестайка в контексті дитячої літератури.
2. Історія написання трилогії «Тореадори з Васюківки».

3. Жанрово-композиційні особливості твору. Теретико-літературознавче поняття «повість».

4. Образна система та проблематика повісті.

5. Засоби творення комічного у творі. Взаємодія гумористичного і романтичного.

Завдання (одне на вибір):

1. Законспекуйте:

Нестайко В. Виховання серця. *Українська дитяча література: хрестоматія : у 2 частинах / упор. І. А. Луценко, А. М. Подолінний, Б. Й. Чайковський. Частина 2.* Київ : Вища школа, 1995. С. 21–22.

2. Проведіть міні-дослідження:

- Засоби творення комічного в повісті Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки».

- Укладіть схему «Проблематика повісті Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки».

3. Підготуйте повідомлення:

- Творчий портрет Всеволода Нестайка.

Література

1. Караменова Т. Книжки, що не зраджують: спроба методично-особистісного аналізу творчості В. Нестайка. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах.* 2001. №3. С. 108–114.

2. Всеволод Нестайко: «Найцінніша відзнака для письменника – якщо його твори читають». Роздуми про стан сучасної української літератури для дітей та юнацтва, не називаючи прізвищ : інтерв'ю / розмовляв Ю. Чикирисов. *Літературна Україна.* 2002. 5 грудня. С. 3.

3. Гоголь Н. В. Вивчення роману В. Нестайка «Тореадори з Васюківки» на уроках української літератури. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.* Педагогічні науки. Випуск 34. 2017. С. 194–201.

4. Маленко О. Всеволод Нестайко – володар дитячих душ. *Вивчаємо Українську мову та літературу.* 2010. №33. С. 33–34.

5. Нестайко В. «Незалежність України залежить від української дитячої літератури» / інтерв'ю Юлії Кацун. *День.* 2003. 29 січня. С. 6.

6. Овдійчук Л. Всеволод Нестайко – майстер пригодницької прози. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2015. №2. С. 10–12

7. Савченко А. Незвичайні пригоди звичайних школярів: урок за повістю «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка. *Українська література в загальноосвітній школі.* 2013. №11. С. 32–34.

8. Ситченко А. Виховуємо романтиків. Матеріали до уроків з вивчення повісті В. Нестайка «Тореадори з Васюківки». *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. №3. С. 21–27.

9. Степаненко В. Вивчаємо повість В. Нестайка «Тореадори з Васюківки». 6 клас. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. №3. С. 27–30.

10. Толмач Н. Система уроків за творчістю Всеволода Нестайка, українська література, 6 клас. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2013. №11. С. 45–53. Яценко Г. В. Всеволод Нестайко: «Тореадори з Васюківки». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. №28. С. 28–32.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Вивчення повісті Володимира Рутківського «Джури козака Швайки» в 6-му класі (2 год.)

1. Творчі здобутки **Володимира Рутківського** в дитячій літературі.
2. Тема боротьби українських козаків проти татарської орди в повісті **Володимира Рутківського «Джури козака Швайки» («На козацьких островах»):**

а) образи козацьких джур Грицика та Санька;
б) художнє зображення козаків-характерників;
в) патріотична ідея, засудження підступності, жорстокості та підлості зрадників.

3. Виховний потенціал твору.

Завдання:

Порівняйте художню презентацію образів козаків у творах Андрія Чайковського і Володимира Рутківського.

Література

1. Гаврош О. Характерник літературного степу (**Про В. Рутківського**). *ЛітАкцент*. 2011. 2 лютого. URL: <http://litakcent.com/2011/02/02/harakternyk-literaturnoho-stepu/> (дата звернення: 15.02.2020).

2. Кобець С. В. Володимир Рутківський «Джури козака Швайки»: твір про волелюбних та сміливих героїв. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2016. №12. С. 20–23.

3. Марченко Н. Володимир Рутківський: тексти долі: біографічний нарис. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 432 с.

4. Романенко Л. В. Художня трансформація образу козака характерника в трилогії Володимира Рутківського «Джури». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2015. №16. С. 40–42.

5. Павлів І. Володимир Рутківський. «Джури козака Швайки»: дидактичні матеріали і методичні орієнтири до вивчення твору. *Дивослово*. 2014. №11. С. 22–26.

6. Степанченко О. Володимир Рутківський. «Джури козака Швайки»: цикл уроків за новими творами у 6-му класі. *Українська мова та література*. 2014. Жовтень (№ 19). С. 8–13.

7. Шурін В. Володимир Рутківський: «Якби скрізь було таке ставлення до літератури, як у Львові, то Україна гриміла б у Європі!». *Високий замок*. 2016. 20 липня. URL: <http://wz.lviv.ua/interview/178527-volodymyr-rutkivskiy-yakby-skriz-bulo-take-stavlennia-do-literatury-ia-k-u-lvovi-to-ukraina-hrymila-b-u-evropi> (дата звернення: 15.02.2022).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Повість-казка Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» (2 год.)

1. Творча постать **Марини Павленко** в контексті дитячої літератури.

2. Фантастичне й реалістичне начала в повісті-казці Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських».

3. Взаємодія теперішнього і минулого часових вимірів.

3. Образна система твору. Групи образів.

4. Функціональна роль чарівних образів старовинної шафи та коралів.

5. Проблематика твору (сенс людського життя, моральний вибір, добро і зло в сучасному світі та в людині).

Завдання (одне на вибір):

1. З'ясуйте, які функції виконують елементи казки

Г.-К. Андерсена «Русалонька» в повісті-казці Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських».

2. Укладіть схему або таблицю характеристики Софійки.

2. Підготуйте повідомлення:

- Жанр повісті-казки: теоретичний аспект.
- Образ Софійки – мандрівниці в часі (за повістю М. Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських»).

Література

1. **Марина Павленко**: «На літературну стежку мене «виштовхали» батьки»: інтерв'ю / Дар'я Дяченко. *Умань інфо*. 2012. 3 грудня. URL: <http://uman.info/ua/news/maryna-pavlenko-na->

literaturnustezhku-mene-vyshtovhaly-batky-163 (дата звернення: 15.03.2022).

2. Овдійчук Л. Овдійчук Л. М. Пенталогія Марини Павленко «Русалонька із 7-В...»: жанрово-стильові особливості. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Вип. 227. Т. 239. Філологія. Літературознавство. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. С. 94-99.

3. Овдійчук Л. Особливості вивчення твору Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» у школі. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. №10. С. 10–13.

4. Овдійчук Л. Сучасна проза для дітей. *Українська література у загальноосвітній школі*. 2015. №1. С. 35–38.

5. Перфілова Н. Вивчення повісті-казки Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» (7 клас). *Дивослово*. 2020. №2. С. 16–27.

6. Філатова О., Ребдело О. Художньо-образна система роману Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або прокляття роду Кулаківських». *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Філологічні науки (літературознавство). №1 (17). Травень. 2016. С. 269–273.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Вивчення новели Любові Пономаренко «Гер переможений» в 7 класі (2 год.)

1. Творчість **Любові Пономаренко** в контексті сучасної новелістики.

2. Жанрова специфіка новели «**Гер переможений**».

3. Проблема гуманістичних цінностей у творі.

4. Образ Фрідріха.

5. Образ оповідачки.

6. Функціональна роль художньої деталі у втіленні авторської ідеї.

7. Загальнолюдська ідея новели.

Завдання (одне на вибір):

Підготуйте повідомлення:

- Жанр новели: теоретичний аспект.
- Новелістика Любові Пономаренко.

Література

1. Буряк О. Художня специфіка новели **Любові Пономаренко** «Гер переможений». *Науковий вісник Миколаївського національного*

університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство). 2016. №2 (18), листопад. С. 59–65.

2. Дяченко Н. Любов Пономаренко – нове ім'я в шкільній програмі. Матеріали до уроку в 7-му класі. *Українська мова та література*. 2007. №48. С. 13–17.

3. Петренко В. Жити з сонцем у душі: урок духовно-естетичного сприйняття твору у 7 класі (за новелою Любові Пономаренко «Гер переможений»). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2010. №4. С. 20–22.

4. Смирнова І. Керуючись любов'ю до ближнього. Урок компаративного аналізу за новелами О. Генрі «Останній листок» та Л. Пономаренко «Гер переможений». *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2009. №9. С. 28–32.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9–10

Вивчення поезії Ліни Костенко в 7-му класі (4 год.)

1. Проблема «неординарна особистість і суспільство» в поезії **Ліни Костенко «Кольорові миші»:**

- а) творення образу Анни: засоби характеристики;
- б) символічність колористики;
- в) часопросторові маркери як засіб увиразнення авторської ідеї;
- г) значення розв'язки.

2. Історія написання поезії **Ліни Костенко «Чайка на крижині».**

3. Зміст теоретико-літературознавчих понять: диптих, метафора, алегорія, символ.

4. Мотив «крилатості» (духовної наповненості) людини в диптиху **Ліни Костенко «Чайка на крижині», «Крила»:**

- а) специфіка зв'язку частин диптиха
- б) алегоричний образ чайки;
- в) символічний образ крил;
- г) розвиток ідеї в диптиху.

4. **«Дощ полив, і день такий полив'яний...»** як оригінальний зразок пейзажної лірики.

Завдання (одне на вибір):

1. Укладіть таблицю «Порівняльна характеристика Олеся (Гр. Тютюнник «Дивак») та Анни (Л. Костенко «Кольорові миші») як художніх образів неординарної особистості»:

Олесь	Анна
Спільні ознаки обдарованої особистості	
Різні риси обдарованої особистості	

Література

1. **Ліна Костенко**: тексти та їх інтерпретація : навчальний посібник-хрестоматія / ідея, упорядкування та інтерпретація творів Гр. Клочека. Київ : «Український пріоритет», 2019. 648 с.
2. Ковальчук Л. Ідея зіткнення неповторності й буденності : за твором **Ліни Костенко** «Кольорові миші». *Українська мова та література*. 2019. №5. С. 8–11.
3. Пісківець Т. Зіткнення унікальності і буденності: урок вивчення поезії Ліни Костенко «Кольорові миші» у 6 класі. *Дивослово*. 2010. №3. С. 44–45.
4. Тиндикевич І. Зіткнення неповторності й буденності в поезії Ліни Костенко «Кольорові миші»: урок української літератури в 6 класі. *Українська мова і література в школі*. 2011. №6. С. 40–43.
5. Рудницька О. Коли миші стають кольоровими. Конспект уроку на тему «Світ дитинства в поезіях Ліни Костенко». *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2003. №5.
6. Небеленчук І. **Крила** як символ духовного багатств людини, її прагнення до високості (навчально-дослідницька діяльність учнів). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2015. №2. С. 18–21.
 3. Сікора Н. Ліна Костенко «Крила» : духовне наповнення людини – її «крилатість». *Українська мова та література*. 2018. №21/22 (листоп.). С. 8–13.
 4. Унгурян І. А. Ліна Костенко «Чайка на крижині». «Крила». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2018. №31–32. С. 19–23.
 7. Юр'єва О. Ліна Костенко. «Чайка на крижині», «Крила». Диптих. Урок літератури в 7 класі. *Вивчаємо Українську мову та літературу*. 2010. №35–36. С. 49–52.

МОДУЛЬ №2 (САМОСТІЙНА РОБОТА)

12. САМОСТІЙНА РОБОТА

Завдання

I. Підготувати індивідуальні проєкти з тем:

5 клас

Тема 2. Літературні казки (Розділ 1. Мистецький спадок нащадкам. Тема 2. Велике диво казки).

Василь Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон» як зразок літературної казки. Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона (песимістична й оптимістична). Казкова історія і сучасне життя.

ТЛ: віршована мова (рима, строфа, ритм).

Олександр Олесь. «Микита Кожум'яка». Казка-п'єса як різновид драматичного твору.

ТЛ: драматичний твір, гіпербола.

Тема 3. Поетичні твори (Розділ 2. Малює світ поезія).

Художні особливості поезій.

Євген Гуцало. «Зірка», «Чарівник», «Летять журавлі».

Максим Рильський. «Дощ» («Благодатний, довгожданий...»), «Осінь-маляр із палітрою пишною...».

ТЛ: ліричний герой, художні засоби і прийоми.

Тема 4. Жанрово-тематичний діапазон прози (Розділ 3. Від казки до книги буття. Тема 4. Книга вчить, як у світі жити).

Олександр Олесь. «Заспів», «Україна в старовину», «Похід на Царгород», «Ярослав Мудрий» (із кн. «Княжа Україна») (2 на вибір). Поетична оповідь про минуле нашого народу, князів Русі-України, їхню мудрість, благородство, хоробрість, любов до рідної землі.

Іван-Нечуй Левицький. «Запорожці».

Світ людини і природи у художній прозі.

Художня презентація теми «дитина і природа» в оповіданнях **Євгена Гуцала** «Лось», «Сім'я дикої качки», повісті **Миколи Вінграновського** «Сіроманець».

Галина Малик. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії». Пригоди і фантастика у сучасній прозі. Вчинки й характери персонажів.

Всеволод Нестайко. «Чарівний талісман».

ТЛ: портрет.

6 клас

Тема 6. Тематичне розмаїття поезії (неповторний світ дитинства, важливість родинних цінностей, гармонія людини і природи) (*Розділ 2. Поетичний дивосвіт. Тема 2. Чуття гармонії у слові*).

Художнє відображення світу дитинства в поезіях **Лесі Українки** («Мрії», «Як дитиною, бувало...»).

Утвердження родинних цінностей у віршах **Станіслава Чернілевського** («Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...»).

Одивнення буденності у творах **Ірини Жиленко** («Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті»).

Ліро-епічний твір, його специфіка. Поєми на історичну тематику.

Микола Вороний. «Євшан-зілля».

ТЛ: ліричний герой, ліро-епічний твір, поема.

Тема 7. Тематичне розмаїття класичної та сучасної прози (*Розділ 3. Живильні джерела мудрих книг. Тема 3. Із видимого пізнавай невидиме*).

Пригодницькі повісті. Захопливий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне в повістях. Сюжетні та композиційні особливості повістей.

Ярослав Стельмах. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».

Леся Воронина. «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку №9».

ТЛ: сюжет, його елементи.

Повість **Зірки Мензатюк** «Ангел Золоте Волосся»: проблеми моралі, дружби, толерантного ставлення до інших.

Тема 8. Гумористичні твори (*Тема 4. Від смішного до великого*).

Павло Глазовий. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала». Гумористичні твори. Гумористичне й сатиричне зображення. Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.

ТЛ: гумореска.

7 клас

Тема 10. Повісті про історичне минуле. Автобіографічні повісті (Розділ 1. Про далекі минулі часи).

Андрій Чайковський. «За сестрою».

Напружений динамічний сюжет героїко-романтичної повісті. Образ Павлуся як утілення благородства і лицарства, сміливості й винахідливості.

Родинні цінності і патріотизм у творі.

Використання фольклорних мотивів, засобів.

Благородство, відповідальність, мужність, вірність, жителюбство запорозьких козаків.

ТЛ: історична повість.

Тема 11. Загальнолюдська проблематика в різножанрових художніх творах (Розділ 2. «*Ти знаєш, що ти – людина...*»).

Олекса Стороженко. «Скарб».

Морально-етичні проблеми в оповіданні.

Гумористичне, викривальне зображення головного героя.

Скарб – узагальнений образ щастя.

Повчальний характер оповідання.

Михайло Стельмах. «Гуси-лебеді летять...» (фрагменти твору, розділи 1–9 на вибір учителя).

Автобіографічна повість про дитинство. Єдність світу природи і світу дитячої душі.

Тема 12. Художнє відображення українського характеру (Розділ 3. *Ми – українці*).

Олександр Гаврош. «Неймовірні пригоди Івана Сили».

Повість про пригоди українського силача Івана Сили (Івана Фірцака) – утілення непереможного духу українського народу, його доброти й ширості.

Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність.

13. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОЄКТИ

5 клас

1. **Василь Симоненко.** «Цар Плаксіє та Лоскотон» як зразок літературної казки. Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона (песимістична й оптимістична). Казкова історія і сучасне життя.
ТЛ: віршована мова (рима, строфа, ритм).
2. **Олександр Олесь.** «Микита Кожум'яка». Казка-п'єса як різновид драматичного твору.
ТЛ: драматичний твір, гіпербола.
3. **Євген Гуцало.** «Зірка», «Чарівник», «Летять журавлі». Картини рідної природи й відтворення її краси засобами поетичної мови як вияв патріотичних почуттів.
4. **Максим Рильський.** «Доц» («Благодатний, довгожданий...»), «Осінь-маляр із палітрою пишною...». Єдність людини і природи, зв'язок між станом людської душі та довкіллям.
ТЛ: ліричний герой, художні засоби і прийоми.
5. **Олександр Олесь.** «Заспів», «Україна в старовину», «Похід на Царгород», «Ярослав Мудрий» (із кн. «Княжа Україна») (2 на вибір учителя). Поетична оповідь про минуле нашого народу, князів Русі-України, їхню мудрість, благородство, хоробрість, любов до рідної землі.
6. **Іван-Нечуй Левицький.** «Запорожці». Образи козаків. Світ людини і природи у художній прозі.
7. **Євген Гуцало.** «Лось», «Сім'я дикої качки». Художня презентація теми «дитина і природа».
8. **Микола Вінграновський** «Сіроманець». Художнє висвітлення теми «дитина і природа» в повісті.
9. **Галина Малик.** «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії». Пригоди і фантастика у сучасній прозі. Вчинки й характери персонажів.
10. **Всеволод Нестайко.** «Чарівний талісман». Образи героїв. Ключова проблема, ідея.
ТЛ: портрет.

6 клас

11. Художнє відображення світу дитинства в поезіях **Лесі Українки** («Мрії», «Як дитиною, бувало...»).

12. Утвердження родинних цінностей у віршах **Станіслава Чернілевського** («Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...»).
13. Одивнення буденності у творах **Ірини Жиленко** («Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті»).
14. **Микола Вороний**. «Євшан-зілля».
ТЛ: ліричний герой (повторення), ліро-епічний твір, поема.
15. **Ярослав Стельмах**. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».
16. **Леся Воронина**. «Тасмне Товариство боягузів, або засіб від переляку №9».
ТЛ: сюжет, його елементи.
17. Повість **Зірки Мензатюк** «Ангел Золоте Волосся»: проблеми моралі, дружби, толерантного ставлення до інших.
18. **Павло Глазовий**. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала». Гумористичні твори. Гумористичне й сатиричне зображення. Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.
ТЛ: гумореска.

7 клас

19. **Андрій Чайковський**. «За сестрою». Напружений динамічний сюжет героїко-романтичної повісті. Образ Павлуся як утілення благородства і лицарства, сміливості й винахідливості. Родинні цінності і патріотизм у творі.

ТЛ: історична повість.

20. **Олекса Стороженко**. «Скарб». Морально-етичні проблеми в оповіданні. Гумористичне, викривальне зображення головного героя. Скарб – узагальнений образ щастя. Повчальний характер оповідання.

21. **Михайло Стельмах**. «Гуси-лебеді летять...» (фрагменти твору, розділи 1–9 на вибір учителя). Автобіографічна повість про дитинство. Єдність світу природи і світу дитячої душі (у вчинках, поведінці, роздумах, переживаннях). Звичаї, традиції українців. Образи гусей-лебедів, Михайлика.
22. **Олександр Гаврош**. «Неймовірні пригоди Івана Сили». Повість про пригоди українського силача Івана Сили (Івана Фірцака) – утілення непереможного духу українського народу, його доброти й ширості. Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність.

ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ

Індивідуальний навчальний проєкт – це вид самостійної роботи студента. Проєкт виконується на певну тему й передбачає публічну презентацію.

Індивідуальний навчальний проєкт – це презентація-розповідь про твір в контексті творчості письменника.

Проєкт повинен містити:

лаконічна довідка про автора, його творчий доробок, місце в літературному процесі;

цікавий біографічний факт, пов'язаний із історією написання твору або його темою;

висвітлення художньої специфіки твору, визначеної темою проєкту (проблематика, сюжет, образна система тощо).

У розповіді про твір мають бути акценти щодо можливих варіантів його вивчення у школі із врахуванням вікових психологічних особливостей учнів.

У розповідь необхідно органічно включити тлумачення теоретико-літературознавчих понять, з якими знайомляться або які повторюють учні під час вивчення твору.

Ваш проєкт має бути розрахований на 10–15 хвилин.

Бажано супроводжувати свою розповідь презентацією: фото письменника, книги, фрагмент відео (наприклад, інтерв'ю з автором або критиком про твір, інші доречні матеріали), схеми, таблиці тощо.

НЕ ПЕРЕОБТЯЖУЙТЕ ПРЕЗЕНТАЦІЮ РОЗЛОГИМИ ТЕКСТОВИМИ БЛОКАМИ, ЦЮ ІНФОРМАЦІЮ МОЖНА ОЗВУЧИТИ, ДЕМОНСТРУЮЧИ СЛАЙДИ ІЗ ЗОБРАЖЕННЯМИ.

АНАЛІЗ ПОЕТИЧНОГО ТВОРУ

1. Коментар з історії написання (час, місце написання, історія створення, присвята тощо), якщо це потрібно для розуміння змісту твору.

2. Який мотив втілено у творі? У якому варіанті (конкретизація мотиву)?

Наприклад: мотив любові як прекрасної стихії в поезії Л. Костенко «Спини мене отямся і отям» розкривається через висвітлення любові-пристрасті.

3. Жанр твору (вірш (а не поезія!), сонет, медитація, ода, пісня, рубай, хоку, послання, поезія у прозі і т.д.).

! Авторське жанровизначення, якщо воно є у назві твору або підзаголовку.

4. Якщо твір ліричний, то до якого виду лірики належить? (Громадянська, філософська, інтимна, пейзажна).

! В одному творі можуть поєднуватися елементи різних видів лірики, тоді спочатку називаємо вид, ознаки якого більш виразно виявляються.

Наприклад: «Ну скажи, хіба не фантастично...» В. Симоненка – зразок інтимної лірики з елементами філософської.

5. а) Пафос (емоційна наснаженість твору, ставлення автора до зображеного, характер домінуючої емоції): **драматичний, романтичний, героїчний, сентиментальний, оптимістичний, песимістичний, гумористичний, сатиричний, саркастичний** і т.д.

АБО

б) Почуття (радість, сум, туга, розчарування, біль, гнів і т. д.), стан ліричного героя (самотність, безвихідь).

6. Рух авторської думки або почуття від початку до кінця вірша.

Якщо потрібно, поділити поетичний твір на частини, з'ясувати зв'язок між ними (визначити емоційний «малюнок»).

7. ДОМІНАНТНИЙ (функціонально найактивніший) **художній засіб чи прийом.**

Художні засоби (епітет (оксиморон, синкретичний, постійний і т. д.), метафора (персоніфікація), порівняння (пряме, непряме, розгорнуте), метонімія (синекдоха), гіпербола, алегорія, іронія), перифраз;

художні прийоми (повтори (анафора, епіфора), градація (висхідна, спадна), антитеза, інверсія, паралелізм, риторичні питання, риторичні звертання).

З'ясуйте їхню роль, функції.

!!! Чи використовує автор **архаїзми, історизми, неологізми (авторські неологізми)? Емоційно забарвлену лексику?** З якою метою?

8. Особливості версифікації (віршовий розмір, види строф, римування).

11. Ідея твору.

Наскільки взаємоузгоджено працюють всі елементи твору на ідею?

12. Дайте оцінку художньої якості твору.

*** *Послідовність аналізу поетичного твору за необхідності можна змінювати.***

Олена Буряк

Українська література в середніх класах: літературознавчий аспект

Навчально-методичний посібник

для студентів факультету української філології, іноземних мов та
соціальних комунікацій

Рецензенти:

Михида С. П., доктор філологічних наук,
професор (Центральноукраїнський
державний університет імені
Володимира Винниченка);
Лаврусенко М.І. кандидат філологічних наук,
, доцент (Центральноукраїнський
державний університет імені
Володимира Винниченка).

ФОП Піскова М. А., 2023